

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 13.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 30. mars 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovu. Telf. 143.

9. árg.

Upplýsing ella fákunna?

Lesur tú søguna, sært tú, at allastaðni og til allar tíðir hava teir múgvandi í stríðnum fyri at halda fjøldini, tí minnimenta, niðri sakt sær sitt sterkasta vápn í at halda fjøldina óvitandi, bundna í fákunnari yvirtrúgv og ræðslu fyri tí yvirnáttúrliga.

Teir hava ræðst at latið fjøldina fingið **upplýsing**, ið er grundarlagið fyri øllum framburði og frælsi fyri hin minna.

Í bardegnum fyri hin minnimenta hava tí javnaðarmenn kring allan heiminn **upplýsing** sum eitt høvuðspunktið á stevnuskránni:

Frían góðan fólkskúla, frían hægri skúla við frium undirhaldi til hitt evnagóða fátækramanna barnið.

Hvussu er skilið hjá tí fátæka í hesum og hasum landinum? Svarið grettir ikki, um tú fært at vita, hvussu hin almenna upplýsingin er í viðkomandi landi. Hevur hin fátæki har gjøgnum mannaminni haft góða upplýsing, góðan skúla, so skal tað eisini vísa seg, at tað er fylgt við, at hann málvíst hevur stríðst fyri fullum rættvísi, fullum meniskjaligum rætti fyri fjøldina — og nakað, um ikki alt, hevur hann vunnið framá fyri hvørt tak. Men hevur hin fátæki gjøgnum mannaminni verið stongdur úti frá allari hollari og sannari upplýsing, finnur tú fjøldina sokna niður í bæði andaligt og fíggjarligt veseldomi. Búndin í yvirtrúgv og skelvandi »autoritetsotta« hevur hon hvorki torað ella dugað at reist høvdið. Dømini um, at so er, tróta

ikkí. Hvussu var tað ikki í Ruslandi í zartíðini? Yvir 90 % av fjøldini vóru analfabetar, dugdu hvorki at lesa ella skriva. Hin minnimenta, fjøldin, var uttan rætt, kúgað niður í hitt ræðuligasta fíggjarliga og andiliga veseldomi. Hætti nakar sær at tala fyri at geva fjøldini upplýsing og betur kor, varð hann uttan dval dripin ella beindur til Sibiriu ella í annað lívslangt fangils. Hvussu er skilið í Miðeuropa, har katolikarnir og teir veldugi ríkiskropparnir hava buktina og báðar endarnar? Við morðvápninum í hendi verða arbeidararnir kúgaðir og rændir fyri alt frælsi og øll meniskjarættindi. Vit hava Italia, Eystur-ríki, Spania og onnur lond í frískum minni. Hervílt! Ræðuligt, sigur tú. Tað hervílgasta og ræðuligasta er,

at kirkjan, hin katólska, tykist altíð at hava lagt felagssøk við yvirgangskroppar til at knúska tí minnimenta.

Hvussu hervílt og øvugt er hetta ikki, tá ið vit huga, at kirkjunnar upphav, Kristus, altíð var í parti við teim fátæku og ólukkudýrunum.

Kapitalistandin er sær sjálvum líkur, har ið hann so ræður. Her hjá okkum er einki undantak, um víðurskiftini — tí betur — hátta seg ólík tí, ið fer fram í øðrum londum, har skotini dagliga gella, og svørðini reiggja á loft móti arbeidararlassanum.

Her er ein seigur andróður móti einari skipan, ið veitir tí minnimenta fullan og hollan rætt og opnar friar ræsur fyri tí evnaríka fátækramanna barninum til hægri og hægstu mentan og lærdóm.

Besta dømi um hetta er afturhaldsins stóða á tingi í fjør til kostskúlan, ið tað skeyt frá sær — út í framtíðina.

Standa vit yvirfyri einum framhaldi av orskuni frá 1914.

16. mars í ár kemur at standa í veraldarsøguni sum ein av Europas daprastu døgum. Henda dag finga allar tjóðir at frætta óhugnalig tíðindi: Frakland leingir um herfólksins tænastu- og Týskland hevur innført fasta »verjuskýlda«.

Sostatt hevur kappvápningin útartað seg so, at hon er vorðin ræðuligari enn kappvápningin var í árunum framanundan 1914.

Átta milliónir av líkum á vígvøllum, 20 milliónir av særðum monnum og fleiri milliónir av kiplum, hungurstørdum kvinnum og børnum vóru fruktnir av kappvápningini í árunum framanundan 1914.

Tað er tí rimiligt, at milliónir av meniskjum í hesum døgum spyrja: Standa vit framanfyri einum framhaldi av orskuni og vitloysinum frá 1914.

Blásandi teim beinvegis avgerðunum í »Versailles-traktatuni« eitt langt stykki, gav Hitler 16. í hesum, saman við teim monnum, hann hevur gjørt til ministarar, orðrar til endurnýggjan av almennari verjuskýldu — vernaplikt — í Týsklandi.

Goebbels verjir hesa gerð teirra Hitlers við yvirfyri verðinspressuni at gera av, at teir vóru noyddir til at gera seg búgvnar til kríggj, tá øll onnur lond gjørdu tað sama. Og hann visti m. a. á, at Frakland hevði longt um tænastuð herfólksins.

Skjóttari enn nakar grunaði, skuldu teir socialistisku talararnir í enska parlamentinum og franska undirhúsinum fáa rætt í tí, teir sögdu: Hvorki Onglands økjan av sjó- og luftstyrkju síni ella Frakland longjan av tænastuð soldatanna vildu fremja veraldarfriðin.

Sonn eru tey orðini, ið sögd vórðu í parlamentinum av teim, ið friðin vildu verja: Hann, ið vil frið, má ikki gera seg til kríggj men avvápnar.

Men tá nazistarnir í Týsklandi hava tikið orð teirra eingisku socialistanna til verju fyri gerðir sínar, so er tað sjálvsagt tað reina »bluffe«, sum ongan narrar. Nazistar hava ongatíð ætlað ella roynt at framt tær ideir, sum franskir ella enskir arbeidarar hava arbeitt fyri í parlamentunum. Og tá Nazi-Týskland visir á, hvussu onnur lond brynja seg, so veit

øll verðin, at tað er sigur nazistanna í Týsklandi, ið er drívkraftin til allan hendan millitaristiska galskapin. — Harfyri hava Frakland og Ongland eisini eitt stórt ansvar.

Ein partur av Hitler-Goebbels frágreiðing eigur ikki at verða gloymdur, og tað eru orðini um, at Týskland altíð hevur átt heitar og hollar vinir fyri »ideum« fólkasambandsins, hollari enn nakað annað land kann vísa á.

Tað Týskland, sum var fyri januar mánaði 1933, hevði rætt til at tala so. Men tá Nazi-Týskland — fyri at verja sínar brotsgerðir móti Versailles sáttmálanum — krógvar seg aftanfyri týskar javnaðarmenn og aðrar frísingar týskarar og teirra reina og idealistiska friðararbeiði, ja so má tað sigast beint út:

Tað vóru hesar menn og arbeidi teirra, nazistar gjøgnum ár lögdu fyri hat og drívu eina harða og lygnaktiga agitastión móti. Tað eru hesir menn, ið nazistar hava driðið út av landinum ella pínt til deyða í koncentrasjónar helvitunum.

Jú, Týskland hevur átt menn, ið bardust fyri veraldarfriðinum. Og Týskland hevur í hesum báðum seinastu árunum fingið síni blóðvitni fyri friðinum. Men hendur nazistanna eru dálkaðar av blóði teirra. Og tá hesir nazistar vísa verðini á arbeidi javnaðarmanna fyri sjálvir at koma at standa reinar í mannaeygum, so visir tað bert ein einastandandi frekleika og at skomm ikki er skapt í teim.

Men er verðin enn fylt við óndum andum, ið dríva hana nærri og nærri at krígunum, so eigur hon tó enn friðarvinir.

Tey dapru tíðindini hin 16. mars mana ikki einans tær óndu krígsfuriurnar fram í ljósið. Tey mana eisini allar góðar kreftir upp til arbeidis og stríð fyri friðinum.

— Heilsan —

Yvirlækni C. Ottesen sigur:

„Sundhedspleje er forhøjet Arbejdsevne og større Livsindhold“.

Naar Folk hører om Sundhedspleje, er det ofte, de faar den fejlagtige Opfattelse, at Sundhedspleje er noget i Smag med en Slags Selvplegeri, Askese eller Livsforringelse. Denne Opfattelse er grundfalsk. Plejer man sin Sundhed paa den rette Maade, bringer en saadan rationel Sundhedspleje tværtimod en Livsberettigelse paa saa godt som alle Punkter, en Livsberettigelse, som kan faa den allerstørste Betydning for, hvad vedkommende egentlig faar ud af Livet, idet den faar en mægtig Indflydelse ikke blot paa Livslængden, men paa Livets Indhold.

Naar man har f. Eks. en Bil, saa tænker man jo aldrig paa at overlade den til sig selv, nej, den skal passes, den skal smøres, den skal holdes ren, den skal holdes i Hus og beskyttes, for at den ikke skal lide for meget ved Vejrligets skadelige Paavirkning o. s. v.

Dette er saa indlysende, at man ikke behøver at tale om det, men hvormange behandler den Maskine, der er tusinde Gange mere værd end den fineste Automobil eller Flyvemaskine med den samme Omhyggelighed og samme Interesse, og dog vil intet betale sig bedre. Thi det, at Sundheden stiger gennem hele Organismen, det, at Livsprocesserne foregaar med højere Intensitet, at Stofskiftet er i den fuldkomneste Orden, det betyder i det lange Løb større Arbejdsevne, bedre økonomiske Kaar og et rigere Sjæleliv, hvor Sortseeri og Pessimisme ikke findes, men Livsglæden er i høj Grad til Huse.

Den ved rationel Sundhedspleje forhøjede Arbejdsevne og de derigennem erhvervede økonomiske Fordele skaber Betingelser for et rigere Sjæleliv og en højere Livsnydelse. Hvilken Fryd vækker det ikke i Sjælen, naar man efter et fuldendt Arbejde føler Skaberglæden, Nydelsen over at have fuldendt noget godt, noget stort eller noget skønt, Glæden ved at have gjort en god Forretning, at have frelst et Menneskeliv sjæleligt eller legemligt, at have skabt et eller andet af varig Betydning.

En Snedker, der har lavet et smukt Bord, kan paa sin Vis føle den samme Skaberglæde

